

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

׳T

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706)

יד (א) בשנת שתים ליואש
 בן יואחז מלך ישראל
 מלך אמציהו בן יואש מלך
 יהודה: (ב) בן עשרים וחמש
 שנה היו במלכו ועשרים וחשע
 שנה מלך בירושלם ושם אמו
 יהועדן מירושלם: (ג) ויעש
 הישר בעיני יהוה רק לא כדוד
 אביו ככל אשר עשה יואש
 אביו עשה: (ד) רק הבמות
 לאסרו עוד העם מזבחים
 ומקטרים בבמות: (ה) ויהי
 כאשר חזקה הממלכה בידו ויהי
 את עבדיו המכים את המלך
 אביו: (ו) ואת בני המכים לא
 המית כפחוב בספר הנורת
 משה אשר צוה יהוה לאמר
 לא יומתו אבות על בנים ובנים
 לא יומתו על אבות כי אם
 איש בחטאו ימות: (ז) הווי

יד (א) אים צווייטען יאָרר דעם
 יואש, זאָהן יהואחז, קעניג אין
 ישראל, וואָרר אמציה, זאָהן
 יואש, קעניג איבער יהודה.
 (ב) פֿינף אונד צוואַנציג יאָהר וואָר
 ער אלט, אלס ער צוה רעגירונג קאַם,
 אונד ניין אונד צוואַנציג יאָהרע רעגירטע
 ער אין ירושלים. זיינע מוטטער הייס
 יהועדן, אונד וואָר אויס ירושלים.
 (ג) ער טהאָט, וואָס דעם עוויגען
 וואָחל געפֿעללט, דאָך ניכט זאָ, וויאָ
 זיין שטאַמפֿאַטער דוד, זאָנדערן
 אַהמטע נור זיינעם פֿאַטער יואש נאָך.
 (ד) אויך וואָרדען דיאָ רעהען ניכט
 אַנגעשאַפֿט, אונד דאַן פֿאַלק אַפֿפֿערטע
 אונד רייכערטע נאָך אויף דענזעלבען.
 (ה) נאָכדעם זיינע רעגירונג בעפֿעם
 טיגט וואָר, ליס ער דיאָ בערדיגטען,
 וועלכע זיינען קעניגליכען פֿאַטער ער
 מאָרדעטען, אומבריינגען.
 (ו) איהרע קינדער אָבער ליס ער ניכט
 דינירעטען, ווייל אים געזעצבוכע
 משה'ס דער בעפֿעהל דעם עוויגען בע
 שריבען שטעהט: עלטערן זאָלען ניכט
 פֿיר דיאָ שולד איהרער קינדער, אונד
 קינדער ניכט פֿיר דיאָ שולד איהרער
 עלטערן שטערבען, זאָנדערן יעדער
 שטירבט פֿור זיינע אייגע פֿעכערעכען.

ב א ו ר

שתיס ליואש מלך ישראל מלך אמציהו.
 (ד"ק). (ה) המכים. די קטלו י
 (הכשדי). (ז) לא יומתו וכו'. זה לאות,
 כי כונת הכתוב באמרו לא יומתו אבות על
 בנים ובנים לא יומתו על אבות. שלא יומתו
 האבות בחטא הבנים, ולא יומתו הבנים
 בחטא אבותיהם. (דלכ"ג). (ז) הסלע.
 סס

יד (א) בשנת שתיים וגו'. כינד? בשנת
 תשעה ושלשים ליואש מלך יהודה מת
 אצוהו, ומלך יואש בנו, ואף על פי שמלך
 בקיי אביו, כמו שפירשנו, אסר מיתת אביו
 מונכ לו עתה המלוכה, הנה תשעה ושלשים,
 ושנת הארבעים, שנת יואש מלך יהודה,
 ומלך אמציה בנו באותה שנה, הנה בשנת

האיש
 האיש
 על
 ארם
 אחו:
 חמם
 את
 אבה
 מעל
 חזאל
 בנו
 ש בך
 מיר
 לקח
 ומה
 את
 ב את
 חלם
 הכה
 להשיב
 ...
 דרכ
 כה:
 חלף
 קפה

(ז) ער שלוג אויך אים זאל צטהאלען
 צעהן טויענד מאן פאן ארום , ער
 אבערטע אין דוועם קריגע דיא שטאדט
 סלע , אונד גאב איהר דען נאָהמען
 יקתאל , וויא זיא בים יעצט נאָך
 הייסט . (ח) ניכט לאַנגע דרויף שיקטע
 אמציה אַכגעזאַנדטע אָן יהואש , זאָהן
 יהואָחו , ענקערל יהואָה'ס ,
 קעניג פֿאָן ישראל , אונד לים איהם
 זאָגען : קאָם , וויר וואַללען אונס
 איינאַנדער צייגען ! (ט) הירוויף לים
 יהואש , קעניג פֿאָן ישראל , דעם
 אמציהו קעניג פֿאָן יהודה , צור אַנט'ס
 וואַרט זאָגען : איין דאָרנשטרויך אים
 לבנון שיקטע איינסט צו איינער
 דאָרטגען צעדער , אונד לים איהר
 זאָגען : גיב דיינע טאָכטער מיינעם
 זאָהן צור פֿרויא ; אַבער אונטערדעססען
 ליף איינעם פֿאָן דען ווילדען טהירען אויף
 דעם לבנון איבער דען דאָרנשטרויך

הִבֵּה אֶת־אָדוֹם בְּגִיד־מֶלֶךְ
 עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וַחֲפֹשׂ אֶת־הַסֶּלַע
 בַּמֶּלְחָמָה וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָה
 יִקְתָּאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה : (ח) אִז
 שָׁלַח אֲמִצִּיָּה מִלְּאָכִים אֶל־יְהוֹאָשׁ
 בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יְהוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר לָכֶּה נִתְרָאָה פָּנִים :
 (ט) וַיִּשְׁלַח יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
 אֶל־אֲמִצִּיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר
 הַחֹמֹם אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן שָׁלַח אֶל־
 הָאֲרֹזִים אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן לֵאמֹר הִנֵּה
 אֶת־בְּתוּךָ לְבָנִי לְאִשָּׁה וַחֲעֹבֵד
 חַיֵּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן

דעם לבנון איבער דען דאָרנשטרויך הינוועג וחרמם

באור

רשי

יד (ז) ויקרא את שמה יקתאל .
 שהיה לו לקיה' שינים כמו שכתוב
 (דברי הימים ב' כ"ה י"ז) ובשוב חמוניה
 מהכות את אדום וישלח ויבא את חלבי
 בני שיער וישתחוס לה' והוכיחו
 הנביא ואמר לו (דברי הימים ב' כ"ה י"ז)
 ידעתי כי יען ה' אהיך להשחיתך ומה
 היא הענה שהשיאו להתגרות במלך
 ישראל : (ח) אז שלח חמוניה מלואכים
 וגו' גתראה פנים . במלחמה .
 (ט) החוח אשר בלבנון . שכם בן חמו' :
 שלח אל הארז . יעקב : ותעבור חית
 השדה . בני יעקב באו על החללים .
 חף כאן חתה בא להתמשל חלי . ומשל
 בזמן הוא שדימכו לחוח ואת עננו
 לחזק

שם עיר נזכרת בכפר ישעיהו (ט"ז א') ,
 והיא בארץ הערב , ועל שמה הרומי
 (פעטרא) , (בל"א פֿעלזען) נקראת החלק
 ההוא "מארץ הערבי" (ארמניה פעטרעא ,
 דאז שטייכניטע אראביען) . יקתאל ,
 אחר שלקס . המכונה , שנה את שמה
 וקרא את שמה יקתאל , על עמון ידוע אצלם .
 (ד"ק) . (ח) לכה נתראה פנים . פירוש
 למלחמה , והענין שרצה להלחם עמו , אומר
 בדברי הימים (ב' כ"ה) , כי בלכת אמניבו
 להלחם באדום , שבר מישראל מאה אלף גבור ,
 שילכו עמו , והניחם במחמת הנביא , ואמר
 להם שילכו למקומם , וזרה חפס , ופשוטו
 בערו יהודה , והכו מהם שלשת אלפים , ובזו
 בזה רבה , ומפני זה רצה להלחם אמניבו עם
 מלך ישראל . (הכ"ל) . (ט) החוח וגו' .
 קרא לעצמו ארז , וקרא מלך יהודה קוח , על
 גד הכוזב , ואמר במשל , שאפילו שאל ממנו ,
 להתחבר

מלכים ב יד

חרגום אשכנזי מט

וַתִּרְמַס אֶת־הַחוּחַ : (י) הַיְבֵרָה
הַבַּיִת אֶת־אָדוֹם וַיִּשְׁאַף לַבַּקֵּה
הַכֶּבֶד וְשָׁב בְּבֵיתָהּ וַלְמִוּהָ
תִּתְּגַרְהָ בְרָעָה וַנִּפְלְתָה אֶת־הָ
וַיהוּדָה עִמָּךְ : (יא) וְלֹא־שָׁמַע
אֲמֻצָּהוּ וַיַּעַל יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּרֵאוּ פָּנָיו הוּא
וְאֲמֻצָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֵית
שָׁמֶשׁ אֲשֶׁר לַיהוּדָה : (יב) וַיִּגְּפָה
יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנָּסוּ אִישׁ
לְאֹהֲלוֹ : (יג) וְיָאֵת אֲמֻצָּהוּ מֶלֶךְ־
יְהוּדָה בֶּן־יְהוֹאָשׁ בֶּן־אֲחִזְיָהוּ
הַפִּישׁ יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית
שָׁמֶשׁ וַיִּכְאוּ יְרוּשָׁלַם וַיִּפְרֹץ
בְּחוּמַת יְרוּשָׁלַם בְּשַׁעַר אֶפְרַיִם
עַד־שַׁעַר הַפְּנֵה אַרְבַּע מְאוֹת
אַמָּה : (יד) וַלְקַח אֶת־כָּל־הַזֹּהָב
רִשִׁי וְהַכֶּסֶף

הינועג , אונד צעלטרעמ איהן .
(י) דוא האסט אדום געשלאגען , אונד
דיס מאכט דיך גלייך איבערמיטהיג ;
בעגניגע דיך מיט דיזער עהרע , אונד
בלייבע רוהיג צו הויזע . וואָצו וויללסט
דוא פֿינדזעלינקייטען אַנפֿאַנגען , אונד
דיך אונד יהודה מיט דיר אין אונגליק
שטירצען ? (יא) אָכער אמציהו הערטע
ניכט דארויף , אונד יהואש , קעניג
ישראל , צאָג צו פֿעלדע , אונד עס
קאָם צווישען איהם אונד אמציהו , קעניג
אין יהודה , צום טרעפֿען , בייִ
בית שמש , אים לאַנד יהודה .

(יב) יהודה וואָרדע פֿאַן ישראל געשלאָֿגֿען
גען , אונד ערגריף דיא פֿלוכט נאָך הויזע .
(יג) זעלבסט אמציהו , זאָהן יהואש ,
ענקעל אחזיהו'ס , קעניג פֿאַן יהודה ,
נאָהם יהואש , קעניג פֿאַן ישראל ,
בייא בית שמש געפֿאַנגען , גינג
הירויף נאָך ירושלים , לים ירושלים'ס
מויער פֿאַם טהאַר אַפְרַיִם בים צום
עקטהאַר , פֿיר הונדערט עהלען וויינט ,
נידעררייסען (יד) נאָהם אַללעם
גאלד

באור

להתחבר עמו , פֿע זיחה שלום ביניהם ,
אף על פי פֿן יהיה דפֿלזאכזזה בעיניו נמאס ,
בל שכן כשירצה להלחם עמו . והנה היה
מבזה אותו כל כך , מפני היותו מזרע אחזיהו ,
אשר היה מנבא אחר , שהרגוהו אבותיו ,
(י) ונשאך לכך . ורום עלך לכך . (הכשדג)
הכבד ושב בביתך . הוא מענין הכבוד . וכאילו יאמר , שכבודו יהיה , שיטב בביתו , כי נאגא
קלן מואת המלחמה . (רלז"ג) ונפלתה ותקטיל . (הכשדג) . (יא) כבית שמש אשר
ליהודה . הנה מרוב בטחון יואש , לנכח מלך יהודה , הלך אליו להלחם בארצו , ולזה ספר ,
כי בבית שמש , אשר ליהודה , היתה המלחמה . (רלז"ג) . (יג) בשער אפרים . שער
היה בירושלים , שהיה נקרא שער אפרים , שהיה פתוח כוכב גבול אפרים , ודרך אותו
השער היו נכנסים בני אפרים , בנואם לירושלים . (רד"ק) . עד שער הפנה . הוא
שער הפנים , ונקרא כן , לפי שהיה שם פנת החומה . (הכ"ל) . (יד) בני התערובות .

מלח
זפלע
שמה
אז
ואש
שדי
ס
דאל
אמר
אל
הנה
עבר
בנון
זל
תוב
זיה
זלחי
זיחו
זי
זמה
מלך
זים
ז
זו
זית
ז
זשל
זנו

גאלד אונד זיל בער , אונד אללע גע-
 דעטהע , דיא אים טעמפעל אונד אין
 דען שעצען דעם קעניגליכען פאללאס-
 טעם בעפינדליך ווארען , וויא אויך
 אייניגע קינדער דער גראסען , אלס
 גייסעל , מיט , אונד קעהרטע דאן
 זיידער נאך שמהון צוריק . (טו) דאן
 איבריגע פאן דער געשיכטע דעם יהואש ,
 זיינע טהאטען , זיינע טאפפערקייט
 אונד זיינען קריג מיט אמציהו , קעניג
 פאן יהודה , פינדעט מאן בעשריבען אין
 דען יאהרביכען דער קעניגע ישראל'ס .
 (טז) יהואש ענטשליף צו זיינען פעטערן
 אונד ווארדע אין שמרון , נעבען דיא
 קעניגע ישראל'ס , בעגראבען ; זיין
 זאהן ירבעם פאלגטע איהם אין דער
 רעגירונג . (יז) אמציהו , זאהן וואש ,
 קעניג אין יהודה , לעבטע נאך פונפצערן
 יאהרע נאך דעם טאדע דעם יהואש ,
 זאהן יהואשו , קעניג אין ישראל .
 (יח) דיא איבריגע געשיכטע אמציהו'ס
 איזט אויפגעצייכעט אין דען יאהר-
 ביכען דער קעניגע יהודה'ס .
 (יט) געגען איהן ווארדע אין ירושלים
 איינע פערשוועהרונג געשטיפטעט , ער
 פליכטעטע

באור

בני רבצ'יא . (הכשדי) . ונקראו בני השרים
 בני תערובות , בעבור שלקח אותם יואש המלך
 לערבון , שיהיו בני יהודה סרים למשמעתו ,
 כאשר עושים גם בימינו , שלוקחים אנשים
 בעלי גדולה ועושר מעיר או ממדינה נכבשת ,
 ומוליכים אותם לארץ האויב , ושם נעבדים
 האנשים האם , עד שילימו אנשי מדינתם
 את התנאים , אשר התנו עמהם אויביהם .
 (יז) חמש עשרה שנה יזה הסשבון ישר ,
 כי אמציהו מלך נשבת סתים ליואש , ויואש
 מלך חמשה עשר שנה , כמזכר , כי ארבעה עשר שנה מלך יואש בפני אמציהו , ואמציהו מלך חמש
 ועשרים , הנה כי חמש עשרה שנה חיה אמציהו אחר יואש . (רד"ק) . (כב) את

והכסף ואת כל הכלים
 הנמצאים בית יהוה ובאוצרות
 בית המלך ואת בני התערבות
 וישב שמרוניה : (טו) ויתר דברי
 יהואש אשר עשה וגבורתו
 ואשר נלהם עם אמציהו מלך
 יהודה הלוא הם כתובים על-
 ספר דברי הימים למלכי ישראל ;
 (טז) וישב יהואש עם אבתיו
 ויקבר בשמרון עם מלכי ישראל
 ומלך ירבעם בנו החתיו ;
 (יז) ויחי אמציהו בן יואש מלך
 יהודה אחרי מות יהואש בן-
 יהואחז מלך ישראל חמש עשרה
 שנה : (יח) ויתר דברי אמציהו
 הלוא הם כתובים על-ספר
 דברי הימים למלכי יהודה ;
 (יט) ויקשרו עליו קשר בירושלים

רש"י וינס

התערבות . בני השרים שהיו נתונים
 בבית המלך לערבון שלא ימורדו חזותם
 זו וכן תירגם יונתן בני רבצ'יא ;
 (יז) ויחי אמציהו וגו' . כל חמש עשר
 שנה מלך עוזיה בטו בחייו שכן כתוב
 (בדברי הימים ב' כ"ח כ"ח) ומועת אשר
 סר אמציה מאחריה' : (יט) ויקשרו
 עליו

ואמציהו מלך חמש
 ועשרים , הנה כי חמש עשרה שנה חיה אמציהו אחר יואש . (כב) את

ויָנַם לְכִישָׁה וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו
 לְכִישָׁה וַיְמִיתֶהוּ שָׁם : (כ) וַיִּשְׁאוּ
 אֹתוֹ עַל־הַסּוּסִים וַיִּקְבְּר
 בִּירוּשָׁלַם עִם אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד :
 (כא) וַיִּקְחוּ כָּל־עַם יְהוּדָה אֶת־
 עֲזוּרְיָה וְהוּא בֶן־יֵשׁ עֵשֶׂר
 שָׁנָה וַיְמַלְכוּ אֹתוֹ תַּחַת אָבוֹ
 אֲמִצִּיָּהוּ : (כב) הוּא בָּנָה אֶת־
 אֵילָת וַיִּשְׁבֶּה לַיהוּדָה אַחֲרֵי
 שִׁכְבַּת הַמֶּלֶךְ עִם אֲבֹתָיו :
 (כג) בְּשָׁנַת חֲמִשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
 לְאֲמִצִּיָּהוּ בֶן־יֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה
 מֶלֶךְ יִרְבָּעָם בֶּן־יֹאָשׁ מֶלֶךְ־
 יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְרוֹן אַרְבָּעִים וְאַחַת

רש"י שנה

פליטטטטע נאך לכיש , אבער דיא
 פערשווארנען שיזטען איהם נאך , אונד
 ליסען איהן אין לכיש ערמארהען .
 (כ) מאן כראכטע איהן אויף פֿעֶרדען
 נאך ירושלים , אונד ער ווארדענעבען
 זיינע פֿעטער בעגראכען אין הוד'ס
 שטאדט . (כא) האז גאנצע פֿאלק
 יהודה'ס גאָהם נון דען זעכסצעהניעהרע
 גען עזריה , אונד מאכטע איהן צום
 קעניג אן דער שטעללע זיינעם פֿאטערס
 אמציהו . (כב) דיוער בראכטע ,
 נאכדעם זיין קעניגליכער פֿאטער צו
 זיינען פֿעטערן ענטשלאפֿען וואר ,
 אילת ווידער אן יהודה , אונד לים עם
 בעפֿעסטיגען . (כג) אים פֿונפֿצעהנטען
 יאהר אמציהו'ס , וואָהן יואש , קעניג
 און יהודה , וואָהן ירבעם , וואָהן יואש ,
 קעניג איבער ישראל אין שמרון , אונד
 רעגירטע איין אונד פֿורציג יאהר .
 (כד) ער

באור

(כב) את אילת . וכדברי הימים (ב' כ"ז
 ב') את אילת , ואחד הוא , והיתה למלך
 אדום , כמו שכתוב בתורה (דברים ב' ט')
 מאת חמיב בני עשו מאילת ומעניון גבר , וכן
 אמר בדברי הימים (א' ס' י"ז) אז הלך שלמה
 לעניון גבר ואל אילת על שפת הים בארץ
 אדום , ואפשר כי דוד לקחה ממלך אדום ,
 כי מושל היה בכל ארץ אדום , כמו שאמר
 (שמואל ב' ס' י"ד) וישם באדום כנבים ויהי
 כל אדום עבדים לדוד , וכימי יהורם בן
 יהושפט פשע אדום מתחת יד יהודה , ואילת
 שלקח דוד , השיבוה אליהם , ועתה בשמלך
 עזיבו לקח אילת ממלך אדום וישיבה ליהודה ,
 ועזיבו בנה אותה , אתר שהשיבה ליהודה ,
 כי לא בנה אותה , והיא ביד אדום , אלא
 לאחר שלקחה מידי אדום , ואפשר שנתרסו קומותיה פֿעת הכבוש , עד שהוצרך לבנותה , וכמו
 וי' זה בן אמה קנפת ונחטא (ושעיהו ס"ד ד') אתר שחטאו קנפת . (מדברי הכ"ל) . (כג)
 בשנת חמש עשרה וגו' . זה מבואר , כי כבר מלך ארבע עשרה שנה , כשמת יואש מלך ישראל .
 (כד) הוא

7 2

(דלג"ג)

(כד) ער טהאט , וואס דעם עוויגען
 מיספיל , אונד בליב בייא דען זינדען
 ירבעם'ס , זאָהן נבט , וואָצו ער ישרא
 פֿערלויטעטע . (כה) ער שטעללטע
 ישראל'ס אלטע גרענצע ווידער דער ,
 נעמליך פֿאָן חמת בים אָן דיא זעע אין
 דער עבנע (דאָו זאלצ אָדער טאָרטע
 מעער) , וויא דער עוויגע , גאָטט
 ישראל'ס , דורך זיינען קנעכט , דען
 פראָפעטען יונה , זאָהן אמת'ס
 אויס גת החפר , פֿערהים .
 (כו) דען דער עוויגע זאָה דאָס עלענד
 אונד דיא גראָסע נאָטה ישראל'ס וויא
 זיא פֿאָן אללעם , וואָס פֿערוואָהרט
 אונד פֿערשלאָסען ווירד , ענטבלעזט
 וואָרען , אונד נימאָנד זיך איהרער אַנג
 גאָהם , (כז) אונד דער עוויגע בעשלאָס
 ניכט , ישראל'ס נאָמען אונטער דעם
 דייממעל צו פֿערטילגען : דרום האַלף
 ער איהנען ווידער , דורך ירבעם , זאָהן
 יואש . (כח) דיא איבריגע געשיכטע
 ירבעם'ס , אללעם , וואָס ער לייסטעטע ,
 זיינע

באור

(כה) הוא השיב וכו' . והנה יואש אביו
 השיב ערי ישראל ? אלא שיואש השיב אותם
 הערים , שלקח מלך ארם , וירבעם בנו השיב
 מלבוא חמת עד ים הערבה מיד מלכי הגוים ,
 שלקחו אותם , ולא ידענו ביד מי היו .
 (מדברי רד"ק) . (כו) כי וגו' . ארי גלי
 קדם ה' שעבדא דישראל , תקיף לחדא , ואנן
 מטלטלין ושניקין , ולית דסעיד לישראל .
 (הכסדי) . ועל פי זה מתורגם אשכנזית .
 (כח) חמת . שם כולל לכל הפלך ההוא ,
 ובתוכו
 גהפך לישראל בימי ירבע' בן יואש מרעה שהיו זה אשר חדרם מלך ארם וישיומם
 כעפר לדוש ועכשיו גהפך להם לטובה : (כו) מורה מאד . מונר מאד קונטריאו"ס
 בלע"ז כמו אשר ימרה את פיך . ממרים היתם ותהיון מורת רוח (בראשית כ"ו
 ל"ח) ויש פותרים מורה מאד ירוד מאד לשון ירה צים :

שָׁנָה : (כד) ויעש הרע בעיני
 יהוה לא סר מכל חטאות
 ירבעם בן נבט אשר החטיא
 את ישראל : (כה) הוא השיב
 את גבול ישראל מלבוא חמת
 עד ים הערבה כדבר יהוה אלהי
 ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה
 בן אחמתי הנביא אשר מגת
 החפר : (כו) כי ראה יהוה את
 עני ישראל מרה מאד ואפס עצור
 ואפס עזוב ואין עזר לישראל :
 (כז) ולא דבר יהוה למחות את
 שם ישראל מתחת השמים
 ויושיעם ביד ירבעם בן יואש :
 (כח) ויתר דברי ירבעם וכל
 אשר

רשי

ארבע מאות ועשרי' וחמש : (כה) הוא
 השיב . מיד מלכי ארם : יונה בן חמתי .
 הוא שמשח את יהוא שאמר לו בני
 רביעים ישבולך . אבל רבותינו דקדקו
 ויהי דבר ה' א יונה שנית (יונה ג' א')
 ולא שליטת לפי שתבע כבוד הבן ולא
 תבע כבוד האב והוקש' להם זה המקר'
 ותלכוהו כדבר ה' אשר דבר ביד יונה
 לניווה ונהפכה גזרת רעה לטובה כך
 כעפר לדוש ועכשיו גהפך להם לטובה : (כו) מורה מאד . מונר מאד קונטריאו"ס
 בלע"ז כמו אשר ימרה את פיך . ממרים היתם ותהיון מורת רוח (בראשית כ"ו
 ל"ח) ויש פותרים מורה מאד ירוד מאד לשון ירה צים :

מלכים ב יד טו

חרגום אשכנזי נא

אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר-נָלְחָם
וְאֲשֶׁר הִשִּׁיב אֶת-דָּמָשֶׁק וְאֶת-
חַמַּת לַיהוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל הַלּוֹא-
הָיָה כְּתוּבִים עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל :
(כט) וַיִּשְׁכַּב יַרְבֵּעַם עִם-אֲבָתָיו
עִם-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ זְכַרְיָה
בְּנֵו הַחֲתָנִי :

זיינע טאפערקייט אים קריג , אונד וויא
ער יהודה'ס אנטהייל פאן דמשק אונד
חמת אונטער ישראל געבראכט ,
פינדעט מאן אויפגעצייכנעט אין דען
יאהרביכערן דער קעניגע ישראל'ס .
(כט) ירבעם ענטשליף צו זיינען
עלטערן , ווארדע בייא דען קעניגען פאן
ישראל בעגראבען , אונד זיין זאָהן
זכריה פאלגטע איהם אין דער
רעגירונג .

טו (א) בַּשָּׁנָה עֶשְׂרִים וְשֵׁבַע
שָׁנָה לִירְבֵּעַם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל

טו (א) אים זיבען אונד צוואנציג'ס
טען יאהר ירבעם'ס , קעניגס אין
ישראל , ווארד עזריה , זאָהן אמציה'ס
קעניג

מלך עזריה בן אמציה מלך

יהודה באור

טו (א) נֶשְׁנָת עֶשְׂרִים וְשֵׁבַע שָׁנָה
לִירְבֵּעַם וְגו' . אֲפֶסֶר לומר כן
והלל עזיה וירבעם מלכו כאחת כמו
שפרשתי בסמוך לא וזה תלמוד לומר
בשנת עשרים ושבע לירבעם מלך עזריה
שמלך מלכות מנוגעת למדנו שנתנגע
בשנת עשרים ושבע למלכותו :
(ה) וינגע

ובתוכו עיר חמת , הנקראת כמו כן ביחוד ,
דמו ארץ מזרים ועיר מזרים , וכן רבים .
(רמב"ן בנאורו לספר במדבר ל"ד יו"ד) .
ולפי זה נראה שער המקרא פה , שירבעם
בן עיש מלך ישראל השיב את החלק ממחוז
דמשק וחמת , שהיה בימים קדמונים ליהודה ,
לארץ ישראל , והחלק ההוא נכלל בגבול
הנזכר למעלה מזה (פסוק כ"ה) . ועל פי
הדברים האלה מתורגם בלשון אשכנז .

טו (א) בשנת עשרים ושבע וגו' .
ידוע , כי כשמת אמציה מלך ירבעם חמש
עשרה שנה , ולזה יתבאר , שכבר מלך עזריה בשנת שבע עשרה למלכות ירבעם , והנראה בעיני ,
שהוא מונה עשרים ושבע שנה , שהיו עתידים לבא , ואחר תכלה מלכות יהוא , וזה , כי ירבעם
מלך אחר זה עשרים ושש שנה , ובנו מלך ששה חדשים , והם עשרים ושבע שנה .

מ כ ל ל י ו פ י

יד (ז) את הסלע במלחמה , כנה המצד הנזב ללע לפי שרוב נדנים על סלע והתרגום
וכנש ית כרכא : יקתאל , רפה התי"ו , אולי מפני אה"ע : (יד) בני התערבות
י"מ בני האנללים והחשובים , מלשון כי קולך ערב , וכן התרגום ית בני רבנא ורד"ק פי'
מענין אכבי אערבנו והם בני השרים שהיו כותנים אותם בבית המלך ערבים שלא ימרדו בו :
(כב) וישיבה ליהודה , אחר שהשיבה ליהודה בנה אותה עזיה כי לא בנה אותה והיא ביד
אדום כי למלך אדום היתה כמ"ס בתורה מאת אסינו בני עשו מאילת ודונמת ו"ו זו של וישיבה
כמו ו"ו אתה קצפת וכחטא : (כ) מורה , ענין מרי משחכה ומתחלק מרעה אל רעה :
(כח) בישראל , מה שאמר כן לומר שא"פ שהוא ה' מלך לישראל והשיבם למלך יהודה לא
הקפיד בזה כיון שהשיבם לישראל :